

Ruimte voor recreatie en natuur

(foto: Marc Janssen)

JOHN VAN VLIET

De natuur in de Nederlandse duinen wordt ogenschijnlijk steeds beter beschermd. Alle natuurgebieden langs onze kust maken deel uit van Natura 2000, de Europese ecologische hoofdstructuur. Veel mensen brengen een bezoek aan de duinen om van die natuur en het landschap te genieten. Anderen passeren de duinen op weg naar het strand. Sporters maken gebruik van de rust en het heuvelachtige terrein om te trainen. Paden en parkeerplaatsen zijn noodzakelijk. Maar gaat ruimte voor recreatie altijd samen met ruimte voor natuur?

Een deel van de duinen grenst aan of ligt in de Randstad. Een ander deel ligt in het drukbezochte deltagebied of op de waddeneilanden. Van de Nederlandse natuurgebieden zijn de duinen bij uitstek gebieden die goed ontsloten en eenvoudig te bereiken zijn. Recreanten zijn er altijd welkom geweest, en zullen er welkom blijven. Dat neemt niet weg dat recreatie van invloed kan zijn op de natuurlijke omgeving. In sommige gebieden is het iedere dag 'druk'. Grote aantallen wandelaars kunnen de vegetatie tot op het zand doen verdwijnen. Vogels verlaten het nest als zij voortdurend gestoord worden door fietsers of wandelaars. Terreinbeheerders reguleren de recreatieve druk op hun gebieden door het padenstelsel daarop aan te passen. Kwetsbare terreindelen zijn vaak alleen bereikbaar via een enkel onverhard paadje. Recreatieve voorzieningen als bankjes en picknickweiden worden geconcentreerd bij de ingangen of in minder kwetsbaar bos aangelegd. Het treffen van deze recreatieve voorzieningen vraagt ruimte. Goed bestede ruimte, als daardoor het leefgebied van bijvoorbeeld een verstoringgevoelige tapuit kan worden gehandhaafd. Maar slecht bestede ruimte

als juist in zijn broedgebied een wandelpad aangelegd wordt: de vogels verlaten niet alleen het nest, maar zullen er uiteindelijk nooit meer terugkeren (zie artikel Rogier Pouwels van Alterra elders in dit nummer). Recent onderzoek op de Veluwe toont aan dat het vooral zulke soorten van open terrein zijn die erg gevoelig voor verstoring zijn¹.

Verandering

Beheerders van duingebieden zijn bij hun inrichtingsmaatregelen tot dusver vooral uitgegaan van de op 'natuurbeleving' gerichte recreant. Dat zijn de wandelaars en fietsers die naar de duinen komen voor de planten en de dieren en om te genieten van het landschap. Maar de vraag naar ruimte voor recreatie in de duinen komt steeds vaker van andere groepen. Sporters bijvoorbeeld. Zo wordt er al heel lang aan hardlopen gedaan. Al heel wat jaren geleden kwamen daar de racefietsers bij: juist in de duinen bieden de fietspaden zo hier en daar tenminste een klimmetje. Recenter voegden zich daar de terreinfietsers bij. De zeereep wordt gebruikt door zeilvliegers, hier en daar wordt zelfs de golfsport beoefend. De horeca speelt op de komst van al die mensen in en wil graag meer en grotere strandpaviljoens en theehuizen bouwen. Maar die moeten ook bereikbaar zijn en blijven, dus stijgt de behoefte aan wegen, parkeerterreinen, fietspaden en verlichting. Kustgemeenten maken dat alles graag mogelijk. Vooral de vraag naar fietspaden is opvallend. Kan deze vraag naar recreatieve ontsluitingen samengaan met het beschermen van de natuurwaarden? Een paar voorbeelden.

Schouwen

De gemeente Schouwen-Duiveland wilde de vele vakantiegangers op het Zeeuwse eiland meer fietsmogelijkheden bieden. Vooral langs de kust, vlakbij de grote campings, ontbrak het aan aardige 'rondfietsroutes'. Alleen met nieuwe fietspaden door natuurgebied 'De Kop van Schouwen' kon dat gerealiseerd worden. Op initiatief van de provincie Zeeland werd die wens onderdeel van de Regiovisie Schouwen-West. Gecombineerd met het saneren van de Vroonweg, een drukke toeristische autoroute, stemden natuurorganisaties in met de aanleg van vier nieuwe fietspaden door de duinen. Het uit de binnenduinstrand weghalen van een auto-weg is ruim voldoende compensatie voor het verlies van natuurwaarden door de aanleg van de nieuwe fietspaden. Het ruimteverlies voor recreatieve doeleinden keerde terug in de vorm van het herstel van de aloude vroongronden. Ruimte voor recreatie werd hier dus ruimte voor natuur.

Meijndel

Al sinds jaar en dag wordt gestreefd naar aanleg van het zogenaamde Fietspad 10 door de Haagse duinen. Dit nieuwe pad moet van de noordelijke stadsrand naar pannenkoekenboerderij Meijndel gaan lopen. Het provinciaal bestuur is zowel de initiatiefnemer van dit plan, maar ook de instantie die daarvoor toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet moet verlenen. Het pad doorkruist een voor de Randstad zeldzaam rustig stukje binnenduin. In ruil voor de aanleg zullen voornamelijk wat ongewenste bosjes opgeruimd worden en omgevormd tot duingrasland. Een voorstel van Duinbehoud om de ruimtelijke balans in evenwicht te houden door elders een stuk fietspad te verwijderen haalde het niet. Ruimte voor recreatie gaat hier ten koste van ruimte voor na-

Gesaneerde Vroonweg op Schouwen (foto: John van Vliet).

tuur, omdat 'slechte' natuur wordt ingeruild voor 'betere' natuur. Netto verdwijnt er oppervlak natuurgebied voorgoed onder het asfalt.

Berkheide

Tegenover de aanleg van een nieuwe rotonde aan de rand van het duingebied Berkheide bij Katwijk stond de sanering van een overbodig geworden stukje fietspad vlakbij de boulevard. Dat pad liep op een dijkje door een kleine vallei. De vallei kan daardoor weer tot een geheel worden aaneengesmeed. Evenwicht tussen ruimte voor recreatie en natuur dus. Helaas, nadat de verharding van het pad was verwijderd, is niets meer van de gemeente vernomen. Het dijkje ligt er nog. Sterker nog, de gemeente wil langs datzelfde valleitje een nieuw wandelpad aanleggen. Natuur moet wijken voor recreatie.

Elders

Er zijn onder meer plannen voor fietstracés door de Waterleidingduinen en de Kennemerduinen. In veel gevallen wordt net als bij Fietspad 10 geredeneerd dat het allemaal best kan, want er zijn geen 'significante effecten'. Door het tracé zo te kiezen dat geen beschermde habitattypen worden geschaad, maar alleen 'niet-kwalificerende' natuur aangetast wordt, proberen de plannenmakers de Natuurbeschermingswet te omzeilen.

Concluderend

Waar juist in de beschermde Natura-2000-gebieden natuurbehoud het uitgangspunt behoort te zijn, roepen recreantenorganisaties steeds vaker dat ook zij 'natuur' zijn. Plannenmakers en overheden gaan daar graag in mee en stellen recreatieve wensen gelijk aan de belangen van de natuur. Natuurwaarden kunnen best wijken voor de aanleg van recreatieve voorzieningen als fietspaden. Het is belangrijk dat iedereen van die natuur kan genieten. Juist daar is compensatie nodig in de vorm van rust en ruimte voor diezelfde natuur, anders dreigen we op termijn langs de kust een aardig heuvelandschapje over te houden, waar de natuur geleidelijk is 'vertrokken'. Toegankelijkheid van natuurgebieden draagt zondermeer bij aan het 'draagvlak' voor natuurbescherming. Maar dan moet er natuurlijk wel wat te beschermen over blijven!

JOHN VAN VLIET IS MEDEWERKER BELEID EN ECOLOGIE BIJ STICHTING DUINBEHOUD

¹ BUILSMA, LEVENDE NATUUR 107 JRG, NR. 5 SEPT 2006

